

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarisa vsak četrtek pop.
Ako je ta dan prazen izde list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 30— K
pol leta . . . 15— " "
četrt leta . . . 7:50 " "
posamezna številka po 60 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šte 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 " "
" " " trikrat . . . 50 " "
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovarisa
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

E. GANGL:

Po deset kron mesečno!

Tovariš Fr. Luznar, blagajnik naše Zaveze, je od dne do dne v večjih skrbeh. Izdatki za časopise rastejo, kakor se ne prestando dvigajo cene papirju in tiskarskim potrebščinam. Kaže se, da draginja še ni dospela do one višine, kjer se začneja višek vrtoglavosti. Se nas potiskajo in pehaajo navzgor. Priznajmo odkritosrčno, da nam stoji v tem eksistenčnem boju našega časopisja tiskarna kavalirsko ob strani. Toliko in toliko prilog „Tov.“ sploh ne zaračuna, pa tudi nekaj tisočakov je črtala iz lanskega računa. Od nas ne bo obogatela! Vsega pa ne more napraviti zastoj, ker tudi ona rabi denarja kakor vsako podjetje, ki mora vsak mesec in vsak teden pošteno in točno plačati svoje osobje.

Kar pomnim, smo urejali in reševali vprašanje prispevkov Zavezinega članstva. Tovariš Fran Brinar dobro ve, kako je ena stran s temeljitimi ugovori in dokazovanji zagovarjala omejitve izdatkov in nižino članarine, medtem ko je druga stran prav tako temeljito silila navzgor, češ, da ne smemo z materialnim stiskanjem sami preprečevati ali ovirati razvoja lastne organizacije. Zmeraj se nam je posrečilo dobiti zlato srednjo pot, ki nas je vsaj za kratko dobo postavila v ravnovesje, a ni dokončno nikoli uredila tega vprašanja.

In danes stojimo zopet pred gordiškim vozlom! Izključeno je, da ga razvozlamo kako drugače nego samo z energičnim in radikalnim zamahom!

Sedaj plačujemo letne članarine Zavezi po 60 K, vrhutega po 4, 6, 8 kron svojem učiteljskemu društvu, kakor je že lastni članski prispevek določilo vsako posamezno društvo. Toda tovariš blagajnik Luznar računa in premišlja, a najsi je še tako vreden in natančen, mirno spanje mu krati zla pošast — neizogibni deficit! V tem obupu pripravljaja naskok na naše žepce. Kakšen rešilni načrt je napravil, mi ni znano. Hočem mu pa pomagati, zato ga naj prehitim.

Moj predlog se glasi: Vsak član in vsaka članica Zaveze plača mesečno po 10 kron članarine. Od teh 10 kron dobi Zaveza 9 kron na mesec, okrajnemu učiteljskemu društvu pa ostane mesečno 1 K.

Potemtakem dobi Zaveza od vsakega člana in vsake članice letnih 108 kron, na društvo pa odpade (od člana, članice) letnih 12 kron. Zaveza dobi po tem načrtu toliko dohodkov, da bo brez deficita ali dolga zmagovala izdatke; društvom pa bo tudi dovolj sredstev na razpolago.¹ Predlog imej veljavo od 1. januarja 1920. Plačevanje naj si vsakdo prostovoljno uredi: ali plača vso letno članarino ob enem (120 K), ali pa jo plačuje mesečno (no 10 K). Že vplačano članarino je dopolniti za tekoče leto tako, da pokrijemo zastanke za prve tri mesece, oziroma poravnamo razliko med že plačano staro članarino in med novimi prispevki.

Zavezni blagajnik, društveni blagajniki in vsi v Zavezni združeni učitelji in učiteljice naj preračunajo, bodo li izhajali s takimi dohodki in bodo li zmogli te izdatke. Preverjen sem, da pridejo vsi do pozitivnih zaključkov. Kaj pa je danes 10 kron? Posameznik lahko zmaga to breme brez mrmranja in škode, skupno pa se nateče lepa vsota. Bodimo sami sebi najbližji in najboljši! Ne jadikujmo, ne tožimo, ne odlašajmo, ampak pojdemo na delo! Čimprej odšteješ novce, tem hitreje preboliš izdatke!

Menim namreč, da si vsi osvobodite ta predlog brez formalnega sklepanja na seji upravnega odbora in na zborovanju delegacije. Kako pa naj skliče vodstvo upravni odbor na sejo, ako nima sredstev, da z njimi pokrije potne stroške? Plačujemo v zmislu tega predloga! Uverjen sem, da ne bosta ugovarjala niti upravni odbor niti delegacija, ampak bosta predlog naknadno odobrila — zlasti zato, ker bosta stala pred dovršenim dejanjem!

Društvo meščanskih učiteljev.

Čital sem poziv na sestanek meščanskega učiteljstva, da bi si ustanovilo prepotrebno organizacijo. Gotovo ne bo škodilo, če izpregovorim o tem vprašanju in obravnavam predvsem dve važni točki: 1. Ali je posebna organizacija za učitelj-

¹ Ako Zavezi ali društvu kaj ostane, moramo biti tega le veseli. Ali ni mnogo bolje, če razpolaga organizacija z rezervno, nego pa če se mora boriti s primanjkljaj? Načrti bodočnosti so taki, da jih brez materialnih sredstev ne bomo mogli udeležiti! — Op. pis.

stvo meščanskih šol potrebna? 2. Kje bodi naše središče v slučaju, da ustanovimo napovedano organizacijo? Predno odgovorim na prvo vprašanje, ugotavljam sledeče. Učiteljske stanovske organizacije imajo v prvi vrsti skrbeti, da postavijo naš stan na trdno gmatno podlago, da utrdijo naš ugled in našo moč tako, da brez volje osrednjega vodstva ne more biti nikdar ne premeščen, ne zapostavljen, ne predčasno upokojen, ne nadzorovan od nadzornika, ki učiteljstvu ni všeč itd. Teh nalog se nismo zavedali. Naša društva so bila „pedagoška društva“ in nič drugega. Zato nisem nikdar smatral „Slomškove zveze“ za stanovsko, ampak za kulturno organizacijo učiteljstva. Takih organizacij si lahko ustanovi učiteljstvo po potrebi in naziranjih kolikor si hoče. V smislu prejšnjega avstrijskega zakona je meščanska šola višja stopnja ljudske šole. Srednja šola pa na noben način ni! Tudi v našem novem zakonu o ureditvi učiteljskih prejemkov pravi dotično mesto: I učitelji gradjanskih šola su učitelji narodnih šola. Pa eto! Da imamo meščanski učitelji po novi regulaciji za priboljšek samo poldrugi liter vina mesečno, temu ni kriva neorganiziranost ampak krivo je naše osrednje vodstvo, ki ni imelo ali volje ali moči, da bi bilo preskrbelo pošteno regulacijo plač svojim članom meščanskim učiteljem.

Ali je torej organizacija meščanskega učiteljstva v strogo stanovskem smislu potrebna? Po mojem mnenju ne. A zato ni treba pobrati krepelca! Saj se o mnenjih ni treba prekratati po vzorcu naših političnih listov. Vsaka diferenciacija bi nam bila le škodljiva. V stanovski učiteljski organizaciji bi morali biti vsi od vrtarice pa do rektorja. Potem bi bila to res falanga, ki bi z njo moral računati vsak takozvan minister. Mnogo let sem bil kot meščanski učitelj v organizaciji ljudskošolskih tovarišev. Nikdar nisem opazil, da se je kdo protivil sklepom, ki smo jih storili v dobro meščanski šoli in nje učiteljstvu. Nisem bil preziran in nisem preziral. Bili smo bratje in sestre trpini. Še danes mi je žal za krško dolino. Ko sem prišel med takozvane „štajerske“ tovariše, se mi je že v prvem tednu razkadila bojazen, da bi bil osamljen. Zlate duše tam, zlate tu. Neresnih ljudi pa ni treba upoštevati. Torej lahko okrajne or-

ganizacije zastopajo ljudsko in meščansko šolo. Lahko je pa v okrajih, kjer so meščanske šole, doseči, da sedi v odboru učiteljskega društva toliko in toliko tovarišev z meščanskimi šol. Tudi poseben odsek meščanskega učiteljstva se da osnovati. Če bomo pa imeli svojo organizacijo, bo vstala med nami pošast preziranja, omalovaževanja in pod- in precenjevanja. Kako daleč lahko pride v tem pogledu naša medsebojna ljubezen, o tem bi gotovo znal mnogo povedati tov. Serajnik, ki je proučil organizacijsko delo nemškega učiteljstva. Ponavljam, da so to moji osebni nazorji, ki jih ne vsiljujem nikomur. Šel bom pa z večino, čeprav bi ne bila mojih misli. Meščansko učiteljstvo je faktično že organizirano, treba je le dela. Kulturne organizacije smo pa potrebni.

Kje bodi naše središče, če ustanovimo organizacijo? V Ljubljani gotovo ne! Pa zopet brez krepelca? V Ljubljani je nagomiljeno vse delo, zato zaostaja. Navzlic morebitni organizaciji se bomo shajali le poredkoma, ker je potovanje predrago. Nekoliko olahkočimo stvar, če pomaknemo organizacijski center res v središče Slovenije. In to ni Ljubljana, ampak n. pr. Celje. V Celju sta dve meščanski šoli, njih voditelja sta stara delavca v meščanskem šolstvu in to ni najzadnja stvar. V Celje pridejo lahko tovariši iz bivše Kranjske in Štajerske.

Prosim vse tovariše in tovarišice, naj razmišljajo o navedenih točkah, da homo kolikor toliko pripravljeni. D. H.

FRAN RANT:

Pozabljeni.

V Sloveniji, pravzaprav v bivši Kranjski imamo 13 šol posebne vrste, takozvane ekskurendne šole. Običajno se upravljajo na ta način, da hodi kak učitelj dotične direktivne šole, h kateri pripada ta podružnica po dvakrat na teden, počevat deco oddaljenih in raztresenih sel in vasic. Zjutraj po sedmih se počla na pot in ob devetih stopi pred otroke v šolsko dvorano. Ta dvorana, najeta v kmetški hiši, meri kakih 20—25 m², je 2 in pol do 2 tri četrt metra visoka, malo vlažna, ima šklefetajoča okna, ki jim v prilog šolski higijeni manjka tuintam kaka špa. V kotu stoji gašperleček, sicer majhen in

LISTEK

† Simon Cvahte.

In zopet je legel jeden, kateremu nimamo nadomestila, v grobi Pravijo, da smrt kosi, ne da bi izbirala, a zdi se mi, da to ne velja za naš okraj in naše vrste, kajti takaj trga izmed boljših najboljše.

Kdo ga ni poznal našega Cvahteja? Ali ga niste videli na naših Zvezinih in Zavezinih zborovanjih, kjer Vas je opozorila na njega že njegova plemenitaška postava, njegovo plemenitaško vedenje? Vse na njem je kazalo, da je človek plemenite duše, zlatega srca.

Rojen je bil leta 1854. pri Sv. Jerneju blizu Konjic. Ko je dovršil ljudsko šolo, poslali so ga starši v Maribor in sicer leta 1866. v IV. razred ljudske šole, a leta 1868. je vstopil v I. razred gimnazije. Tukaj je vrlo napredoval, ker je bil, kakor pozneje v življenju, zelo marljiv in vreden dijak, vsled svojega odkritega, ljudomilega značaja priljubljen pri profesorjih in tovariših.

Žal, gimnazijskih študij ni mogel dovršiti, ker je bil leta 1875. iz sedme potr-

jen k vojakom, kjer je moral po takratnih določbah služiti 3 leta. Do vojaškega stanu je imel veliko veselje, zato je nameraval vstopiti v polkovno šolo, česar pa mu oče ni dovolil. Odločil se je tedaj za učiteljski stan, za katerega je bil vsled svoje potrpežljivosti in ljubezni do mladine kakor ustvarjen. Bil je leta 1877. z ozirom na svoje predštudije sprejet v 3. letnik na učiteljsko v Gradcu. A že leta 1878. je moral zopet obleči vojaško suknjo ter se je udeležil okupacije Bosne. Pri njegovih študijah pa mu ta prekinitev ni škodovala, kajti leta 1879. je napravil zrelostni izpit ter prišel začasnega učitelja v Konjice, kjer se je poročil 1882. s tamošnjo učiteljico Marijo Triller, sestro sedanjega ljubljanskega podžupana dr. Trillerja, katera mu je bila kot zvesta družica do zadnjega krepka opora pri njegovem napornem delovanju in v njegovih težki bolezni.

1884. je zapustil Konjice, ker je bil imenovan nadučiteljem pri Mali Nedelji v ljutomerskem okraju, kjer je deloval do lanskega leta, dokler ga ni bolezen priklenila na postelj ter ga smrt rešila 7. februarja letos težkih muk.

Razmere, pri katerih je počel svoje delovanje v Mali Nedelji, bile so skrajno

slabe. Šola je bila dvorazredna, v šolskem posloplju nastanjen cerkovnik, takratni župnik šoli in učiteljstvu malo naklonjen. Tu je bilo res treba Cvahteja, kateri je s svojim krepkim in čistim značajem ter neumorno delavnostjo premagal vse ovire, pridobil pa ljudstvo za se in šolo. Posrečilo se mu je, da je dobil cerkovnika iz šole ter razširil isto v trirazrednico in pozneje celo v petrazrednico. Koliko truda ga je to stalo, bo vedel ceniti le isti, kateri je imel kedaj opraviti z razširitvijo in zidanjem novih šol. Za zasluge, ki si jih je iztekel na šolskem polju, bil je imenovan ravnateljem.

Vkljub temu, da je bil vedno odločno naprednega mišljenja, živel je z duhovščino vedno v slogi, katera je morala v njem spoštovati kremenit značaj, pošteno in odkrito delovanje v prid šole in naroda. Svoje spoštovanje do njega je izkazala tudi ob njegovem zadnjem spremstvu s tem, da se je udeležilo sedem duhovnikov njegovega pogreba.

Šoli je posvetil vse svoje moči. Fante, ki so kazali posebno veselje do učenja, poučeval je brezplačno izven šolskega časa in njegova zasluga je, da je prišel marsikateri v srednje šole ter ima Mala

Nedelja danes več odličnih mož; njegova zasluga je, da ima Mala Nedelja največ kmetov, ki so se oprijeli naprednega, racionalnega gospodarstva, s katerim prvačijo v okraju. Za nadaljnjo izobrazbo prebivalstva je skrbel s tem, da je ustanovil bralno društvo, katero ga je imenovalo za zasluge častnim članom, ter kmetijsko podružnico, katerih društev ni bil le ustanovnik, ampak ves čas vrl sodruknik. Nikdar ga niste videli bratiti se z ljudmi po gostilnah, ampak iskal je z ljudstvom stika v resnem gospodarskem in narodnem delu. Bil je ljudstvu odkrit in dober svetovalec in učitelj, zato pa ga je došlo in ljubilo ter se mu skusilo izkazati hvaležnega o vsaki priliki. Med vojno, ob splošnem pomanjkanju živil, ni imel nobene skrbi za prehrano. Kajti dobil je vsega, česar je želel in ker je bila prosta prodaja prepovedana, prinašali so mu tudi po noči, kar je bilo zelo nevarno ter je to storil posameznik le svojem največjemu prijatelju. Opravičeno je bil Cvahte ponosen na svoje ljudi, katerih večina so bili njegovi bivši učenci, kar je večkrat z zadovoljstvom poudarjal.

Leta 1914. ko je prestal težko operacijo, bili so Malonedelčani v skrbeh za

nedolžen, a ti vendar puha dim iz sebe kot ga je star tobakar, ko je kupoval zavitek še po štiri krajcarje. Pouk traja štiri ure, navzočih je 25—35 otrok. Računijo, čitajo, pišejo. Tudi nekaj realij pride na vrsto. Poučuje se v treh (!) oddelkih. Nauče se precej. Redkokdaj zapusti šolo kak analfabet. Imel sem na ekskurendnih šolah tudi zredne otroke, ki bi bili v čast vsaki enorazrednici. Poznam te vrste šole, upravljali sem jih pred vojno štirinajst let, tekom vojne me je doletela sreča, da sem postal zopet ekskurendni učitelj in zdaj so me razmere prisilile, da na stara leta — s 34 službenimi leti — še enkrat ekskuriram in konkuriram z mladimi tovariši. Ne bi mi bilo treba, vem, saj sem voditelj šestrazrednice in še ekskurendne šole po vrhu, a star idealist sem, smilijo se mi otroci, da bi ostali brez pouka.

Vrnimo se še malo v šolsko dvorano! Proti eni gre. Pouk se konča. Oče naš... in deca se razprši lahkih nog na vse strani po brdi in bregih. Tudi jaz — in ti, ki ekskuriraš kje drugod — vzamem pot pod noge in hajd proti domu. Za vsak slučaj sem del jutraj za žep. Konec klobase in kos kruha. In zdaj se začne dvojno delo, z nogami in z zobmi. Z nogami počasi, z zobmi hitro. Pot se nič kaj ne odceja, noge so težke. Ob treh čaka doma kosilo. Če je čakalo od popoldne, je prestando, če je kuhano šele zdaj, je skladnica v drvarnici za dve naročji mizja. Po kosilu malo v naslanjaj, oči lezejo skupaj, noge so težke in ves život se pritožuje: Malo preveč dobrot za en dan!

Poštenemu delu — pošteno plačil! Tako vsaj bi moralo biti v naši baje demokratski državi. Pred vojno so plačevali ekskurendnim učiteljem na mesec po 50 K, med vojno je šolska oblast sama od sebe — kar se v vsakem stoletju niti enkrat ne zgodi — zvišala nagrado za 50 odstotkov.

Ker sem izprevidel, da 75 K : 8 = 9,375 K ni dosti niti za čevlje, ki jih raztrgam na enkratni poti, do teh šol namreč še enkrat državnih cest, da me konec klobase in kruh stane tudi 7 K, dva naročaja drv 3—4 K, obleka tudi nekaj, sem si mislil: Fant, tako ne boš, v Ljubljano si šel. Pa sem pisal, da bi bil zadovoljen, če mi dajo toliko potnino in nagrado za prehrano, kot jo dobi pisarniški uradnik najnižjega plačilnega razreda, namreč potnina za km 2,50 K in za prehrano 25 K (kot državnemu uradniku mi gre za prehrano 40 K). Pisal sem 29. i. in višji šolski svet mi je brzo že 12. II. odgovoril: „Nadučitelj Fr. R. v R. se bo koncem šolskega polletja nakazala za pouk na ekskurendni šoli v P. potnina v znesku 60 v za km dejanske poti. Radi tega mu okrajni šolski svet naroči, da koncem šolskega polletja predloži izkaz v izvršenih potih, da se mu morejo nakazati pristojbine mesto dosedanje nagrade.“

Svinčnik v roke! 16 km × 60 = 9,60 K za vsako pot. G'hapit wie g'sprung! Prihranek 22 in pol vinarja! — „Pr... nikoli več!“ sem dejal. Pa sem vendar še šel in še hodim. Idealen norec! Sam me je pa tega plačila tako, da nikamor ne povem, kakšne zasluge, in nikom. Pardon, resnica čez vse! Povedal sem to tovarišu v St. J., ki sem ga slučajno obiskal. In pove mi, da plača svojemu učencu ako ga pošlje v bližnji trg, približno toliko pota, kot ga imam jaz, 10 K za pot, jesti preden odhaja, na pot kos kruha in jesti, ko se vrne. „Lej no,“ sem pripomnil, „zdaj služijo šolarji bolje kot mi. Pa še štiri ure poučevati jim ni treba.“

Dvomim, da bi bile te razmere našim zastopnikom v višjem šolskem svetu znane. Zato sem jih pojasnil. V zadoščenju mi bo tudi, če bosta hotela proučiti zadevo naša gg. višja šolska nadzornika oz.

njegovo življenje ter ga hodili obiskat v bolnišnico. Sedaj ob njegovi smrti obleklo so žene žalne obleke ter je ljudstvo trumoma vrela k mrtvaškemu odru, da se tako poslovijo od svojega ljubega učitelja in dobrotnika. Pogreba se je pa udeležila taka množina ljudi, da Mala Nedelja še ni videla takega spreveda in ob odprtem grobu mu je kmet domačin v lepih besedah izkazal zadnjo čast.

Kaj pa mi njegovi tovariši, ali nismo tudi mi izgubili v njem tovariša, kateremu ni nadomestila? Ako ti je bilo težko pri duši, ako si kakor razvedrila ali navjeta, kam si šel, kakor k našemu ljubemu Cvahtetu, kjer si dobil utehe svoji duši, kjer te je on s spodbudnimi besedami navdušil za nadaljnje delo! Njemu si se lahko izpuševal in lažje ti je postalo pri duši. Četudi sam mlajši, nisi nikdar čutil, da je Cvahte starejši, kajti njegov duh je bil do zadnjega mladosten in čil.

Učiteljska stanja in ljubila nad vse, učiteljska družba mu je bila vedno najljubša in zato ga ni manjkalo na nobenem zborovanju, kar naj bo za zgled marsikaterim mlajšim. Udeleževal se je kot zastopnik

če se bode sploh govorilo o njej pri seji višjega šolskega sveta. Ureditvev potni in nagrad bi stala malenkost, ker je ekskurendnih šol le — 13.

Ekskurendne šole so šole za silo. Čim prej se prevreje v enorazrednice, tem bolje. Dokler se pa to ne zgodi, so boljše kot nič. Zato gotovo tudi višji šolski svet ne želi, da bi se nekega lepega dne ne pripetilo nekaj čudnega, da bi namreč začele ekskurendne šole ekskurirati k ekskurendnim učiteljem. Ultra posse! Poštenemu delu pošteno plačilo!

Šolarska akademija meščanske šole v Tržiču.

Delo kraso, delo razveseli človeka; največje zadovolišstvo ima tedaj, ko vidi, da je zadovoljil tiste, ki so mu izročili svojo mladež v varstvo, v vzgojo. In vsi tisti starši in mnogi drugolji, ki so se jim pridružili, so bili zadovoljni, srečni, nehoti so vstajali in silili proti odru — k mladini, med otroke so hoteli, sami so hoteli biti otroci...

Ali je kdo izmed poslušalcev kaj drugega občutil? — Ne! Če hoče kdo ugovarjati mojim besedam, tedaj zataji v tistem hipu ono solzo, ki se je nehote pokazala v njegovih očeh.

Čuli ste vsi navzoči, kaj je smoter takih akademij. „Podpora revnim učencem na eni strani, na drugi, da vidite sad učiteljevega dela.“

S tem, da podpiraš šolo, koristiš šoli, svoji deci, samemu sebi — koristiš domovini.

Dvorana meščanske šole je bila oba dneva, to je v soboto in nedeljo napolnjena. Krajevnim razmeram primeren mir je tudi vladal v dvorani. Vse pa je utihnilo, ko je stopil na oder ravnatelj Albin Lajovic.

Sledila je mladina Otom Župančičeva „Pesem mladine“, katero je deklamovala učenka I. razreda.

„Mi gremo naprej!“
O, ga bi bile te besede cilj vsakogar, ne samo mladine! Da bi se vsakdo izmed onih, ki se je kazal veselega, odkritosrčnega, čutil mladino, da bi šel vsakdo izrednega čutil mladino, ki je edini naš up...

Dobro so učinkovale besede „Mi gremo naprej“; dobro so bile poudarjene, da bi vsaj tudi dober sad rodile.

Tej deklamaciji so sledile telovadne vaje učenc.

Glede telovadbe bi bil mnenja, da je boljše, če se jo opusti pri akademiji in se zanj „žrtvuje“ dan izven akademije. Na vsak način pa naj bo izvajajoči zbor močnejši; posebno če se ima material na razpolago. Prosta vaja je lepa in ima veljavo le v zboru.

Pri sestavi prostih vaj naj bo učitelj oprezen; ni vsak gib za prosto vajo!

Četrta točka je bila predavanje učenke o Ivanu Cankarju. Dobro priučen govor, samo uspravajoče je učinkoval. Poslušalce je šele vzdramilo čitanje dveh sestavkov: „Mater je zatajil“ in „Ob koncu šolskega leta“.

Prvo „Mater je zatajil“, je en učenec ilustriral. Kompozicija prav dobra, tako da je slika naredila pri vseh dober utis, da si skoro pri vsakem čul besede „Kdo bi si bil mislil, da je to napravil učenec I. razreda“.

„Ob koncu šolskega leta“ je izvrstno čitala kmetska deklica. In zdaj se mi, da je razumevala besede: „V Ljubljano pojdem“. Zvenelo so tako. In v očeh dekletca sem jih bral, in tudi v očeh marsikoga drugega... Vsaj tako se mi je zdelo.

Simon Gregorčičevo „Domovini“ je deklamoval učenec; prekosili sta ga pa

domačega učit. društva Zavezinih in Zvezinih zborovanj, ampak ne le kot statist, temveč je rad posegel v debato ter pripomogel s svojim mirlim in premišljenim nastopom do bistrenja pojmov. Živo so mi v spominu uradne konference, kjer se je vsikdar odločno potegoval za koristi šolstva in učiteljstva ter žel vsikdar obilo pohvale za svoja stvarna izvajanja.

Za njega je bil praznik, ako ga je obiskal tovariš, prijatelj in ponudil mu je vse, kar je premogla njegova gostoljubna hiša. Da mu je tukaj pomagala njegova ljubla soproga prav iz srca, ga je izredno veselilo in se je ob takih prilikah sklenilo marsikaj v korist stanu in šole. Ves srečen je bil, ako se je oglašil pri tovarišu, katerega je našel zavesta, kateremu se je dobro godilo, kajti zavešča njegovega blaga duša ni poznala. Izredno težko pa mu je bilo, ako je videl, da kateri tovariš trpi pomanjkanje ali je mogoče za nerodnim postopanjem izgubil simpatije pri ljudstvu.

Da ga je učiteljstvo radi njegovih izrednih vrlin ljubilo in spoštovalo, pokazalo je s tem, da ga je izvolilo predsednikom učit. društva in zastopnikom v okraj-

sovrstnici učenci I. razreda, ena s „Kolo“, druga z Zupančičevem „Divji mož“.

Od zborov, tako ženskega in mešanega zbora, sta bila najboljša Emil Adamičeva „Uspavanka“ in Družovič-Beranoga „Na Morje“. Ostali zbori so bili za svečano razpoloženje otroških src premrtvi. Videlo se je to vsakomur na obrazu. Otožni pesmi niso znali dati izraza; vse drugače pa so se oživeli pri imenovanju dveh. Posebno pri zadnji pesmici je otrokom od veselja žarelo lice. In mi vsi smo bili dobre, židane volje. Skoro bi dejal: Svatovske obraze sem gledal.

Res je, da smo rojeni v času žalostne pesmi, a skušajmo počasi pozabiti žalostno.

Strokovni učitelj Kerne, ki je izvajal na goslih Drdla „Souvenir“, Svendsen „Romance“, Nevlandsmith „Polonaise Caprice“ je gotovo presenetil marsikoga. Marsikom bodo gotovo ostali v spominu dobro igrani violinski soli. Nekaka „zgaga“ pri njegovem igranju pa je bil klavir, ki je kljub spretnosti ravnatelja Lajovica vedno distoniral. Tu bi bilo priporočljivo, da bi različni gospodje priskočili na pomoč in dali zadoščenje učiteljskemu zboru.

„Kedaj bomo zopet kaj takega čuli in videli“, so vpraševali odhajajoči po izčrpanem sporedu. Te besede so najboljšje zadoščenje učiteljskemu zboru, so iz ust otrok, ki bodo še z večjim veseljem prijeli za delo.

V. D.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer zboruje v četrtek, 18. marca t. l. ob pol 10. uri pri Kapeli s sledečim vzporedom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Predavanje inženirja Lupša o Stamu in vzhodnozasijski kulturi. 4. Nerazdeljen dopoldanski pouk Poroča tov. Koprivc. 5. Razne stanovske in šolske zadeve. Z ozirom na 3. točko so tovariši iz sosednih okrajev in gostje učitelji dobrodošli. Pol ure pred pričetkom zborovanja je pevška vaja. K prav obilni udeležbi vladno vabi Karl Mavrič, t. e. predsednik.

+ Učiteljsko društvo za Maribor in bl. okolice je zborovalo v nedeljo 7. t. m. Radi tehtnih razlogov je bilo predavanje g. nadzornika Šijanca preloženo na nedeljo dne 14. t. m. in so zborovalci obravnavali dne 14. t. m. točke: 1. Predsednik opozarja voditelje in voditeljice, naj poberejo članarino za tri mesece, ker društveno vodstvo ne more delovati brez gmotnih sredstev. 2. Glede napovedanega sestanka v Ljubljani v svrhu ustanovitve društva učiteljev meščanskih šol so zborovalci mnenja, da je posebno društvo nepotrebno, ker pomenja cepitev sil. Pač pa bodi v učiteljskih društvih v krajih, kjer so meščanske šole, poseben odsek za meščanske šole. 3. Zavezi pošiljajo zborovalci resolucijo za takojšnjo izpolnitev zakona glede plač meščanskemu učiteljstvu. Zaveza je v tem oziru očitno premalo storila za meščansko šolo in nje učiteljstvo. 4. Pred več nego mesecem dni je poslalo društveno vodstvo nujno prošnjo V. š. sv., naj uredi plače nekaterim učiteljem ž. roč. del. a do danes ni dobilo odgovora. Ali ni kulturni škandal, da ima v današnjih dneh uč. ž. roč. del 180 K mesečne plače? Društveno vodstvo bo to zadevo še enkrat urgiralo, obenem pa jo osvetlilo v časopisju. 5. Prav tako je s selilnimi stroški in s podporami za dvojno gospodinjstvo. V treh tednih bo preteklo leto, odkar smo v Mariboru, a še danes nimajo nekateri tovariši povrnjenih selilnih stroškov.

Na tajnikovo predlog je bilo zborovanje prekinjeno ob pol 12. uri in se nadaljuje v nedeljo, dne 14. t. m. ob 10. uri.

+ Zborovanje radovljiškega učiteljskega društva se vrši dne 18. t. m. (torej ne 8. t. m. kakor je bilo pomotoma priobčeno v zadnji številki) v Radovljici ob 10. uri dopoldne. Vabila se ne pošiljajo. Tajnik.

nem šolskem svetu. Častihlepen Cvahte ni bil nikdar, a vendar ga je bolelo, ko se je udalo takratno učiteljstvo pritisku nemškutarskega nadzornika ter ni več njega, ki je tako odločno in odkrito zastopal koristi narodnega učiteljstva in šolstva, izvolilo v to korporacijo, ampak je dobil večino nadzornikov kandidat. Vključ temu se ni sedaj odtegoval delu za naš dobrobit, ampak odpustil je vsem, ki ga sicer niso namenoma žalili. Svoje spoštovanje in ljubezen do blagega tovariša pa je pokazalo učiteljstvo tudi s tem, da se je v tako častnem številu udeležilo njegovega pogreba, kjer sta se po nagrobnihih, ki si jih je sam zbral, poslovila od njega v prisrčnih besedah tovariša Mavrič iz Gornje Radgone in Tomažič iz Maribora.

Odveč je bilo poudarjati, da je bil svojim otrokom dober oče, svoji soprogi blag mož. Bila ga je sama obzirnost napram svojem. Ves čas svoje težke bolezni — črevesni rak — pomiloval je svojece, ki so mu morali streči in ako je vsled neznošnih bolečin vzdihnil ter ga je vdo vprašal, kaj mu je, sam odgovoril, da vzdihuje le iz navade, samo da in delal

+ Belokranjsko učit. društvo zboruje v četrtek dne 18. marca t. l. ob 1. uri popoldne v šoli v Metliki.

Dnevni red: 1. Poročilo odbora. 2. Duhovščina in učiteljstvo — poročila tovarišica Mara Tavčarjeva. 3. Učiteljsko razsodišče — poročila tovariš Božo Račič. 4. Raznoterosti. Predsednik.

+ Vabilo k občnemu zboru »Narodne Šole«, ki bo v sredo, dne 31. marca t. l. ob 9. uri dop. z običajnim dnevnim redom v prostorih »Učiteljske tiskarne. Odbor.

+ Vabilo k občnemu zboru »Društva za zeradbo učiteljskega konvikta«, ki bo v sredo, dne 31. marca t. l. ob popoldnih z običajnim dnevnim redom v prostorih »Učiteljske tiskarne. Odbor.

+ Vabilo k občnemu zboru »Društva v pomoč učiteljem, višjim vdomam in sirotam na (bivšem) Kranjskem, ki bo v sredo, dne 31. marca ob 10. uri dop. z običajnim dnevnim redom v prostorih »Učiteljske tiskarne. Odbor.

+ Vabilo k občnemu zboru »Slovenskega deželnega učiteljskega društva«, ki bo v sredo, dne 31. marca ob 10. uri dop. z običajnim dnevnim redom v prostorih »Učiteljske tiskarne. Odbor.

+ Izredni občni zbor Učiteljskega društva za kranjski šolski okraj se vrši z ozirom na ustanovitev skupne stanovske organizacije UJU za vse učiteljstvo v okraju v soboto dne 20. marca t. l. ob 9. uri dopoldne v Kranju v ljudskošolskem poslojcu z naslednjim dnevnim redom:

1. Skupna stanovska organizacija. Poroča učitelj V. Rus. 2. Misli in človek. Predava strokovni učitelj L. Kerne. 3. Slučajnosti.

Popoldne je prvi skupna pevška vaja za koncert, ki se priredi v Kranju, Škofji Loki in Tržiču še do velikih počitnic na korist Učiteljskemu koncertu. Pevci in pevke naj prineso nove s seboj. Ta dan je v smislu odredb šolske oblasti za vsakega, ki se udeleži zborovanja, pouka prost dan. Odbor pričakuje torej polnoštevilne udeležbe.

+ Učiteljsko društvo za ptujski okraj je ob zelo povoljni udeležbi zborovalo 4. marca t. l. v risalnici mladike v Ptuj. Predsednik tovariš Klemenčič pozdravi zborovalce ter zakliče sedmim novo pristopivšim članom: »Dobro došli«. Nato da besedo tovarišici gđc. Irmi Šeligovi, katere nam je v vnešenih in zbranih besedah slihalo mučeniško življenje naših rodnih bratov v neodrešeni domovini. Poudarjala je, da je zahteva humanitete in etike, da ne priznamo demarkacijske črte, katero so nam nasilno potegnili Lahi s pomočjo antante, in da tudi temu primerno vzgajamo našo mladino. Korektura mej mora priti. Dolžni smo svoji časti, da vzgojimo narod, ki bo vedel, kaj zahteva od njega domovina. Za vzgled naj nam služi junaška Srbija, ki je od bitke na Kosovu pa do konca svetovne vojne bila gigantski boj proti neštetim sovražom — in zmagała. V tem duhu vzgajamo mladino, to je politična naloga naše šole. Burno odobravanje, ki je sledilo predavanju, je bil pač najlepši dokaz, da so besede predavatelja, polne gorečih ljubezni do rodne grude in do bratov v neodrešeni domovini — učinkovale.

Tovariš predsednik se gđč. predavateljici zahvali v imenu društva ter naprosi g. dr. Vrečkota, okrajnega zdravnika, da poda svoj referat »O izpolnitvi zdravstvenega pouka v ljudskih šolah«.

Predavatelj nam je kot uvod podal najnovejšo statistiko kužnih boleznih, ki nam jasno ilustrira naše žalostne zdravstvene razmere; primanjkuje nam zdravnikov, primanjkuje nam potrebnih sredstev, ljudstvo pa je nedisciplinirano in

težkega srca svojim, ki so stali žalostni krog njega bolniške postelje. Prepričan je bil, da za njegovo bolezen ni leka, a gledal je junaško smrti v obraz ter osobito svojo ženo tolažil s tem, da upa na okrevanje.

Svoja otroka je vzgojil vzorno. Sin Mirko je danes orožniški kapetan na Koroskem, a hčerka Olga, ki je bila učiteljica, posvetila se je socialni oskrbi, ter tako skuša lajšati bol revnim, bolehnim delavskim družinam v Trbovljah.

Zadnja leta je Cvahte mislil na upokoženje, in sicer ga je vleklo srce v Maribor, kamor bi bil rad vabil svoja otroka, kjer bi tako mirno preživel v družbi svojih dragih večer svojega življenja, a ni se mogel odločiti, da bi zapustil svoje Malonedelčane, in Bog je hotel drugače, rešil ga je neizmernih bolečin, ter uspal ga v spanju, iz katerega ga ne vzbudi sveta trušč.

Tvoje truplo, dragi tovariš, počiva med Tvojimi ljubimi Malonedelčani. Tvoj duh pa plava nad nami ter nas bodri i naprej k delovanju za naše ideale! I. T.